UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Novissima Polyanthea, In Libros XX. Dispertita

Dominicus

Francofurti, 1613

Affectus

urn:nbn:de:hbz:466:1-97211

Visual Library

Auguſtus Cæſar, Mecœnas cum verbis affectatis ſcribere ſoleret, ab Auguſto hac valedictione deriſus eſt: Vale mel gentium, melcule ebur ex Hetruria, laſer Aretinum, adamas Supernas, Tiberinum margaritum, Cilneorum ſmaragde, Iaſpis figulorum, Berylle Porſennæ, &c. *Macrob. lib. 2. c. 4.*

Vide, Imitatio.

Affectio, & Affectus.

¶ DEFINITIO. ET ETYMOL.

AFFECTIO Græce διάθεσις, & ἰος, ἡ: διατίθημι afficio dicitur. & eſt raptus & abſtractio animæ circa mores *ſecundum Ariſt. lib. 8 Politicor.*

Affectio eſt animi & corporis, ex tempore, aliqua de cauſa mutatio, vt ſunt gaudium, lætitia, miſericordia, cupiditas, metus, moleſtia, & alia, quæ à noſtris modo affectus, modo affectiones dicuntur, Græci πάθος hoc eſt, morbum vocant, hinc affectare, quod eſt nimio affectu, & anxie quærere.

Virgilius.

Viamq; affectat Olympo.

Ouid. lib. 1. Metamor. Fab. 6.

Affectaſſe ferunt regnum cœleſte Gigantes.

Affectus, Græce πάθη, Latinis poteſt verti perturbatio, quam antiqui fieri putarunt, Ægritudine, Gaudio, ſpe & metu. Fuit Stoicorum opinio hos affectus è mentibus hominum minime poſſe euelli, vnde prodit verus & phanatica ἀπάθεια, quam Auguſtinus & Hieronymus irrident.

Affectus eſt (vt Zeno inquit) irrationalis ac redundans animæ commotio, in animi naturam irrumpens.

Alii ſic: Affectus eſt auerſa à recta ratione aduerſus animi naturam commotio, vt Ariſtoteles inquit: Ipſum ægrimonia voluptasq; comitatur reprehendenda.

¶ DIVISIO.

Cum binas humana anima tam Ariſtotelis quam Platonis ſententia partes ſortita ſit, rationalē & rationis expertem: ſicut ex rationali parte omnis honorabilis & laudabilis emanat ſenſus, ita ex irrationali naſcitur affectus, quod Græce πάθος appellant: ſed noſtri modo affectum, modo affectionem, modo perturbationem, aliquando morbum, Neoterici paſſionem & appetitum dicunt.

Conſtituunt autem genera affectuum, & excandeſcentiam & cupiditatem, & ſecuti Platonem & Ariſtotelem rurſus excandeſcentiæ duas tribuunt ſpecies: de præteritis rebus dolorem, de futuris motum: totidemque cupiditati: nam de præteritis ei lætitiam deputant, de futuris ſpem aſcribunt. Sunt autem qui pro doloribus ægritudinem, pro ſpe libidinem ponant. Cæterum his affectibus contrarias & aduerſantes Stoici oppoſuerunt, quas vocant ἀπαθείας Cicero conſtantias nominauit, quas aiunt pro tribus perturbationibus ſiue affectibus in animo eſſe ſapientis: pro ſpe voluntatem, pro lætitia gaudium, pro metu cautionem: pro ægritudine vel dolore, quam Neoterici triſtitiam vocant, negauerunt aliquid poſſe in animo ſapientis: ſtulti quippe aiunt eſſe, in malis affici opinatis, animosque demittere & contrahere rationi non obtemperantes. Voluptas porro, inquiunt, expetit bonum, quod facit ſapiens quam ita diffiniunt.

Voluptas eſt, quæ cuique cum ratione deſiderat, ſiquidem quæ à ratione diuerſa eſt, incitata vehementius, ea libido eſt, vel cupiditas, quæ effrenis in ſtultis hominibus inuenitur.

Gaudium, vt aiunt, de bono adepto, quod vbique adipiſcitur ſapiens, vt cum ratione animus mouetur placide & clementer atque conſtanter: quum autem inaniter & effuſe animus inſurgat, tum ea lætitia, quam diffiniunt, ſine ratione animi elationem.

Cautio deuitat malum: quod debet ſapiens deuitare, nam cum bona à natura appetimus, & à malis declinauimus, ſi declinatio cum ratione fiat, cautio appellabitur: quæ autem ſine ratione, & cum exanimatione humili atque fracta, metus nominatur, vt ſit metus à ratione auerſa cautio.

Dolor porro quia de malo eſt, quod iam accidit: nullum autem malum exiſtimant poſſe accidere ſapienti, nihil in eius animo pro illo eſſe dixerunt.

Aegrimonia, porro vel iuxta quorundam opinionem ægritudo, quæ opinio recens mali præſentis in quo demitti, contrahique animo rectum eſſe falſo videatur, eſt (vt quidam inquiunt) irrationalis motus, omnem ex animo auferens delectationem: Vel, eſt animi aduerſante ratione contractio. Apud Platonem Timæus, qui affectuum bina facit genera: ægritudinem & voluptatem ita diffinit: Ægritudo eſt bonorum fuga, ſicut voluptas malorum omnium eſca, atque illecebræ. alii: Ægritudo eſt opinatio recentis mali, in quo animus ſubſternitur. Græcis nominata ἀρρωστία, ἀρρωστέω, ægroto, ἄρρωστος, ægrotus, imbecillis.

Aegrimoniæ ſpecies decem & ſeptem. Seneca de clementia.

Miſericordia eſt ægritudo ex miſeria alterius iniuria laborantis. Nemo enim parricidæ aut proditoris ſupplicio miſericordia fere commouetur. vel, vt alii: *Miſericordia* eſt ægrimonia, cum animi digna vel indigna paſſum aliquē miſerantur. Græc. ἔλεος vel ἐλεήμων.

Aemulatio eſt ægritudo, ſi eo, quod concupier
ſpe careat: quam & in laude, & in vitio nomen hal
tio virtutis æmulatio dicitur. verum ad hoc nihi
dem laudis.

Inuidentia eſt ægritudo ſuſcepta propter alterius res ſecun
quæ nihil noceant inuidenti, nam ſi quis doleat eius rebus ſecu
dis, à quo ipſe lædatur, non recte dicitur inuidere: vt ſi Hector
gamemnon. Qui autem cui alterius commoda nihil noceant,
men quum doleat his frui, hic profecto inuidet, Græcis φθόνος app
latur.

Mæror eſt ægrimonia quæ cum animo penitus inſederit, ipſ
vehementer affligit. alii ſic: Mæror eſt ægrimonia flebilis.

Moroſitas eſt animi quædā diſplicentia, quæ cū rudi & ſubruſ
aſperitate commouetur, quando non ita ad vnguem & ex eius ſ
tentia actum eſt, quod poſtulabatur. Hinc moroſus, peruerſis mo
bus, moratus, bonis moribus. Græcis αὐθάδεια.

Amentia eſt tam inſignis ægrimonia, vt citra omnem ratio
cogitationem deducatur atque erumpat, vel, ſecundum Ariſto
lem, eſt vitium irrationalis animæ partis malè viuendi cauſa a
principium. Ipſius proprium eſt, res malè diſcernere, malè conſ
re, malè conſueſcere, malè præſentibus vti bonis, opinione f
iis, quæ ad vitæ cultum honeſta bonaque pertineant.

Comites Amentiæ { Inſcitia, inexperientia, incontinentia. Execratio. Dei contemptus, obliuio.

Amentia vel dementia (ſine diſcrimine enim dici perhibe
affectio lumine mentis carens.

Obtrectatio ægritudo ex eo, quod alter quoque potiatur eo
ipſe concupierit, quæ riualitas etiam dici poteſt. Græcis ζηλο
Oritur ex amore non patiente conſortium in re amata. Vel, ſe
dum Chryſippum, eſt ægritudo animi ex eo proueniens, qu
meas ne adſit alii, quod cum nemine velis habere commune
igitur ita amat, vt ſit ſollicitus, ne quis amore ſuo perfruatur,
typus eſt.

Solicitudo eſt ægrimonia cum cogitatione, quod oſci, vt
ὅλον vniuerſum dixerint, mutata aſpiratione in σ. & citati, qua
tum commoueri, ſolicitum dicas: ἀγχίνοια Græce.

Confuſio eſt ægrimonia mentem tam acri commotione pe
dens, vt ob mentis caliginem & vehementem agitationem ne
quidem expoſitæ, contra obtueri plerumque ea agitati ho
poſſint: Auguſtinus, Confuſio, inquit, quæ mordet conſcien
quam Hebræi Baſun vocant.

Angor eſt ægrimonia premens.

Luctus eſt ægritudo ex eius, qui charus fuerit, interitu acer

Aerumna ægritudo laborioſa.

Dolor ægritudo crucians.

Lamentatio, ægritudo cum eiulatu.

Moleſtia ægritudo permanens.

Afflictatio, ægritudo cum vexatione corporis.

Deſperatio, ægritudo ſine vlla rerum expectatione melioru

¶ PATRVM SENTENTIAE.

Paſſio homonymωs dicitur: nam paſſio dicitur corporis, vt
tudines, & vulnera. dicitur rurſus paſſio & animæ, vt concupiſ
& ira. Eſt autem communiter & generaliter animæ paſſio, q
affectus animalis quam voluptas comitatur aut triſtitia. Seq
etiam paſſionem triſtitia, at non eſt triſtitia ipſa paſſio: nam cu
ſenſibilia patiuntur non dolent: non eſt igitur paſſio dolor, ſe
ſionis ſenſus. *Ioan. Damaſc. 2. de Orthodox. fide.*

¶ POETICAE SENTENTIAE.

Boetius de conſolatione Philoſ. l. 1.

Nubilis atris
Candida nullum
Fundere poſſunt
Sidera lumen.
Si mare voluens
Turbidus auſter
Miſceat æſtum,
Vitrea dudum
Parque ſerenis
Vnda diebus,
Mox reſoluto
Sordida cœno
Viſibus obſtat:
Quiq; vagatur
Montibus altis
Defluus amnis
Sæpe reſiſtit
Rupe ſoluti
Obice ſaxi.
Tu quoq; ſi vis
Lumine claro
Cernere verum,
Tramite recto
Carpere callem:

Gau

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

Gaudia pelle.
Pelle timorem.
Spemq; fugato,
Nec dolor adſit.
Nubila mens eſt.
Vinctaq; frænis.
Hæc vbi regnant.

Iacobus Billius Antholog. ſacra.

Animi perturbationes ebrietatis ſpeciem præbere.

Ebrietas à me procul eſt (hoc dicis in horas)
Nec nimio eſt vnquam mens mea mota mero.
Quorſum? ſi pectus tenet inſaturata cupido,
Et ſi ratio dat tua victa locum:
Si leuibus cauſis alios inceſſis, erisne
Sobrius, exigui ſis licet ipſe meri?
Sobrius eſſe poteſt, ratio quem deſerit omnis?
Nec madida ebrietas, nec mihi ſicca placet.

❡ Philosophicae Sententiae.

Appetitus omnes contrahendi, ſedandique ſunt, excitandaq; eſt animaduerſio & diligentia: vt ne quid temerè ac fortuitò, inconſiderate negligenterque agamus. 1. *Offic.*

Efficiendum eſt vt appetitus rationi obediant, eamque neq; præcurrant, nec propter pigritiam aut ignauiam deſerant: ſintque tranquilli, atque omni perturbatione animi careant: ex quo elucebit omnis conſtantia, omniſque moderatio. 1. *Offic.*

Si quis hoc robore animi eſt, atque hac indole virtutis ac continentiæ, vt reſpuat omnes voluptates: omnemque vitæ ſuæ curſum in labore corporis, atque in animi contentione conficiat: quem non quies, non remiſſio, non æqualium ſtudia, non ludi, non conuiuia delectent: nihil in vita expetendum putet, niſi quod eſt cum laude & honore & cum dignitate coniunctum: hunc mea ſententia diuinis quibusdam bonis inſtructum atque ornatum puto. *Pro M. Cælio.*

Regium eſt ita viuere: vt non modo homini, ſed ne cupiditati quidem vlli ſeruias: contemnere omnes libidines: non auri, non argenti, non cæterarum rerum indigere: populi vtilitati magis conſulere quam voluntati: nemini cedere: multis obſiſtere. *Pro Sylla.*

Et abſtinentem, continere omnes cupiditates: præclarum magis eq. quam difficile. *Ad Quintum Fratrem, Epiſt.* 1.

Quum præcipitur, vt nobismetipſis imperemus: hoc præcipitur, vt ratio coerceat temeritatem. 2. *Tuſc.*

Cupiditates ſunt inſatiabiles, quæ non modo ſingulos homines, ſed vniuerſas familias euertunt: totam etiam labefactant Rempub. Ex cupiditatibus odia, diſſidia, diſcordiæ, ſeditiones, bella naſcuntur. Nec hæ ſeſe foris ſolum iactant, nec tantum in alios cæco impetu incurrunt: intus etiam animis incluſæ inter ſe diſſident atq; diſcordant. 1. *de Finibus.*

Moderari & animo & orationi, cum ſis iratus: aut etiam tacere & tenere in ſua poteſtate motum animi, & dolorem, etſi non eſt perfectæ ſapientiæ: tamen non eſt mediocris ingenii. *Ad Quintum Fratrem, Epiſt.* 1.

Animum vincere: iracundiam cohibere: victoriam temperare: aduerſarium non modo extollere iacentem, ſed etiam amplificare eius priſtinam dignitatem, præclarum eſt. Hæc qui faciat, non ego eum ſummis viris comparo, ſed ſimilimum Deo iudico. *Pro Marc.*

Gubernatores ſe ventorum mutationibus accommodant: & viri ſapientes animi affectibus. *Stobæus.*

❡ Apophthegmata.

Thales Mileſius interrogatus, quisnam felix dicendus eſſet: Qui corpore, inquit, ſanus eſt: animo verò caſtus. Senſit vir ſapientiſſimus affectus eſſe animi morbos, *Laert.*

Cato maior, dicebat eum optimum & laude dignum eſſe imperatorem, qui propriis ſuis affectibus imperare poſſit. P*lutarch. in Rom. apoph.*

Alphonſus Arragonum rex aiebat, ſi ſibi contigiſſet naſci temporibus quibus Romana Reſpublica florebat, ſe conſtructurum fuiſſe contra curiam templum Ioui Poſitorio, in quo priusquam venirent in Senatum patres conſcripti, odium, amorem, ac priuatos affectus omnes deponerent. Alluſit ad priſcorum morem, qui Iouem multis cognominibus inſigniebant, nunc Statorem, nunc Gamelion, nunc Genethlion, nunc Phidium, nunc Xenion appellantes. Ac ſi tam multa poſſit Iupiter, illud inprimis præſtandum erat, vt in ſynodis, in iudiciis, in ſenatibus, in quibus de Reipubl. conſultatur, nihil haberent momenti affectus priuati. Nam hi ſunt qui frequenter & ciuitates & regna bellis committunt, ac peſſundant denique. *Panormitan. lib.* 3. *de dictis & factis Alphonſi.*

Idem nil inconuenientius eſſe dicebat, quam ſi quis aliis imperaret, qui ſuis affectibus propriis imperare prius non poſſet. Sentiẽs, nil pernicioſius eſſe Reipubl. quam ſi is qui prauos aliorum affectus coercere debet pœna adhibita, à propriis ipſe affectibus vincatur. *Panor. lib.* 2. *de reb. geſt. Alphonſi.*

A. Politianus dicebat, ſicut Tarquinius papauerum ſumma capita, dum in horto ambularet, baculo decuſſit, ſic ſemper in animo validioribus affectibus atque potentioribus potiſſimum eſſe reſiſtendum. *lib. de ira.*

Demonax cuidam ſeruum ſuum virgis cædenti, deſine, inquit, te ſeruo tuo ſimilem oſtendere. Seruus enim eſt, qui ſuis affectibus & cupiditatibus imperare non poteſt. *Eraſ.* 8. *apoph.*

Megabates, quum Ageſilaum adiiſſet aliquando ſalutandi gratia, ac iuxta Perſarum morem oſculum offerret: Ageſilaus auertit vultum ac refugiens oſculum, ait, Præſtantius duco, vt quis ſibi ſeruet ſuam libertatem, quam vt aliis libertatem adimat. Intellexit nimirũ vir continentiſſimus neminem eſſe liberum qui cupiditatibus ſeruiret: nullum imperium eſſe tam ſpecioſum, quam ſi quis animo ſuo poſſet imperare. *Plut. in apoph. Lacon. Eraſ. lib.* 1. *apoph.*

Diogenes iactanti ſe cuidam, ac dicenti, Viros ſupero in Pythiis. Ego, inquit, viros, tu vero mancipia. Luſit rurſus affinitate vocum, quæ eſt inter ἄνδρας & ἀνδράποδα Mancipia autem appellabat, quicunq; ſeruirent cupiditatibus: hos Philoſophia vincere pulchrius eſt, quam in Pythiis ludis vincere viros. *Laert. lib.* 6. *Eraſ. lib.* 5. *apoph.*

Demoſthenes: Sapientis eſſe dicebat, nunquam animo conniuere, neque affectibus quoquomodo licentius indulgere, ne effrenati rationis imperium deſerant. *Stobæus.*

Antoninus Pius, quum M. Antoninus fleret educatorem ſuum mortuum, & adoleſcens ab aulicis miniſtris reuocaretur à declaratione pietatis erga nutricium: Permittite, inquit Antoninus Pius, illi vt homo ſit: neque enim vel Philoſophia, vel imperium tollit affectus. *Eraſ. lib.* 6. *apoph.*

❡ Similitvdines.

Philonis Iudæi: quemadmodum in arcam Noe omnes animaliũ ſpecies admiſit, paradyſus autem nequaquã: Ita corpus humanum omnes affectionum motus peſteſque immanes & indomitas admittit, virtutes autem laude dignas reſpuit. *De plantatione Noe.*

Maximi: quemadmodum natura bonus exiſtens, & omni carens affectu, omnes pariter ex æquo diligit, veluti ſuas creaturas, attamen virtute præditum glorificat, vt eum qui cognitionem recte obſeruet: Non ſecus facit qui animo bono & affectibus vacuo præditus fuerit. *De charitate lib.* 1.

Quemadmodum paſſerculus pede alligatus, volare incipiens in terram funiculo detrahitur: Sic quoque mens nondum affectibus liberata, & ad rerum cœleſtium cognitionem volare contendens: ab affectibus ducitur, & ad terram detrahitur. *Lib.* 1. *de charitate.*

Tertulliani: multum ſpiritualibus viribus licet & inuiſibiles & inſenſibiles in affectu potius quam in actu ſuo apparent. Ac ſi poma, ſi fruges neſcio quod auræ latens vitium in flore præcipitat, in germine exanimat, in pubertate conuulnerat, ac ſi cæca ratione tentatus aer peſtilens halitus ſuos effundit: eadem igitur obſcuritate contagionis aſpiratio dæmonum, & angelorum mentis quoque corruptelas agit furoribus & amentiis fœdis, ac ſæuis libidinibus cum erroribus variis. *In Apologet. cap.* 22.

Philonis Iudæi: ſicuti ciuitates dominantur paucorum, & tyrannidem ferentes ſeruiunt, oppreſſo moleſto imperio, contra vero quę legibus parent, degunt liberè. Non aliter etiam homines quotquot in concupiſcentiæ, aut cuiuscunq; vitii perturbationisve inſidioſæ poteſtatem deueniunt, omnes ſeruitutem ſeruiunt. Sicut è diuerſo liberi ſunt, quotquot viuunt ſub legibus ac ratione recta. *Lib. Quod omnis probus liber fol.* 546.

Quemadmodum vis ignis abſumit obiectam materiam. Eodem modo & affectus excandeſcens abligurit corrumpitq; quicquid inuenit obuium. *Lib. De cognit. queren. erud.*

Chryſoſtomi: quemadmodum oculus turbatus aliud pro alio cernit: ita mens prauarum cogitationum confuſione perturbata, idem pati conſueuit: Itidem & qui laborant inſaniâ, alias pro aliis rerum ſpecies ſe videre credunt.

Peſſimus ſcopulus vana gloria, qui nimium habet ſuauitatis, occurrit magis omnium noxius quam illi ſcopuli, qui monſtruoſi à fabularum inducuntur autoribus. Quemadmodum venti quidam feri atq; immanes, cum in ſerenum irruerint pelagus, ipſum totum à fundo perturbant, adeo vt & arena ſæpius vndis miſceatur: Ita & hæ perturbationes, cum in animam irruperint, cuncta permiſcent, & quæ ſuperiora erant ad infima detrahunt, excæcantque mentis clariſſimum lumen, atq; in primis gloriæ veſana cupido. Nam honoris eſſe negligentem, laudemq; non affectare multorum, maximo labore indiget magnæ philoſophiæ & animæ cuiusdam angelicæ, & quæ ipſum verticem cardinis cœleſtis attigerit, certum argumentum eſt. *Homil.* 1. *ad Philemonem.*

Marci eremitæ: quemadmodum ſunt ſerpentes occurrentes in nemoribus, ſunt item & alii in ædibus latenter excubantes: Sic affectus ſunt rationaliter formati, ſunt item alii latentes in operibus tametſi ex aliis in alios ſubinde transmutentur. *De lege ſpirit.*

Quemadmodum fuga in hyeme & ſabbato dolor eſt corpori &

profanatio animæ: Sic affectuum impugnatio ſeneſcenti corpori & animæ ſanctificatæ. *De lege ſpirituali.*

D. Bernhardi: quomodo ſtilla aquæ modica multo infuſa vino deficere à ſe tota videtur, dum & ſaporem vini induit & colorem: & quomodo ferrum ignitum & candens, igni ſimillimum fit, priſtina propriaque forma exutum: & quomodo ſolis luce perfuſus aer, in eandem transformatur luminis claritatem, adeo vt non tàm illuminatus, quàm ipſum lumen eſſe videatur? Sic omnem tunc in ſanctis humanam affectionem, quodam ineffabili modo neceſſe erit à ſemetipſa linqueſcere, atque in Dei penitus transfundi voluntatem. *De natiuit. Ioan. Baptiſt.*

Epicteti: Inter deambulandum, quemadmodum caues, ne clauum calces, aut pedem diſtorqueas: Ita caue, ne quod in teipſo dominatur offendas, & hoc ſi in quauis re ſeruemus, toties illam aggrediemur *in Enchirid. cap.* 53.

Ariſtonymi: veluti gubernatores ſe ventorum mutationibus accommodant: Ita viri ſapientes animi affectibus. *Apud Stobæum ſerm.* 1. *de prudentia.*

Senecæ: Quemadmodum rationi nullum animal obtemperat, non ferum ac domeſticum & mite, natura enim illorum eſt ſurda ſuadenti: Sic non ſequuntur, non audiunt affectus, quamtulicunq; ſint. *Lib.* 2. *Epiſt.* 86.

Vt initia morborum quamuis leuia ſerpunt: Ita ſi vitia & affectus vel leuiſſimos ſemel admittas, creſcunt & augeſcunt.

Affectus ſunt motus animi, improbabiles, ſubiti & concitati, qui frequentes neglectique fecere morbum: Sicut diſtillatio, nec adhuc in morem adducta, tuſſim facit aſſidua, & vetus phthiſim. *Lib.* 2. *epiſt.* 76.

Roterodami: Vt æſtum maris, auctus aut detrimenta lunæ magis ſentiunt imbecilliora corpora: Ita rebus contrariis vehementius commouetur animus minus ſibi conſtans, & affectibus vitiatus. *in Sim.*

Thriueri: Magna eſt tempeſtas quæ ex cœlo, ſed grauior quæ ipſo mari oritur: nec ſunt contemnendi tumultus qui ex aliis: verum maxime obſeruandi affectus, qui oriuntur ex nobis ipſis. *In apoph.*

Auguſtini: Ira inueteraſcens fit odium, dum quaſi iuſti doloris admixta dulcedo, diutius eam in vaſe detinet, donec totum aceſcat, vasque corrumpat. Quapropter multo melius, ne iuſte cuiquam iraſcamur, quam velut iuſte iraſcendo, in alicuius odium & occulta facilitate delabimur. In recipiendis enim hoſpitibus ignotis, iſta ſolemus dicere: Multo eſt melius malum hominem perpeti, quam forſitan per ignorantiam excludi bonum dum cauemus ne recipiatur malus. Sed in affectibus animi contra eſt. Nam incomparabiliter ſalubrius eſt, etiam iræ iuſte pulſanti non aperire penetrale cordis, quam admittere non facile receſſuram & peruenturam de ſarculo ad trabem: ſtudet quippe impudenter etiam creſcere quam putatur. *Ad Profut. epiſt.* 149.

Tyrij Platonici: Quemadmodum accidit, vt ſubditis procellis creſcentes amnes legitimum excedant alueum, ſuperque vel ſegetes, vel plantarum culturam præcipites lati, ruſticorum operum ſaltem atque ornamentum euertant: Sic & animus affectionum nimia vi à rectis ratiocinationibus depulſus, falſis nimirum, atque improbis opinionibus, præter naturam probam ſurgentibus corrumpitur, quæ eius menti pro ebriorum more, quibus nimia crapula interiores concitare ægritudines ſolet, velut ex latibulis repentina quædam animalia, confundunt mentem, ab iisque cogitur proprias eorum voces perſonare. Si vero manifeſtioribus exemplis opus ſit, improbitatem animi inconditæ plebis aſſimilabimus imperio: quod quidem fit, quotiescunque in ciuitate probitas victa multitudinis penitus licentiæ atque audaciæ ſeruiat. Neceſſe eſt enim eiusmodi ciuitatem diſſonantem ac multarum partium eſſe, eandemque innumeris affectionibus ac variis cupiditatibus refertam, in voluptatibus quidem intemperantiſſimam, in iracundia præcipitem, in tribuendis honoribus immodicam, in felicitatibus elatam, in calamitatibus abiectiſſimam eſſe. *Sermone* 17.

Plutarchi: Quemadmodum timidi, & qui nauſeæ nauigando obnoxii ſunt, exiſtimantes ſe meliuscule habituros, ſi ex acatio in gaulum, rurſumque ſi in triremem commigrarint, nihil tamen proficiunt, bilem timiditatemq; ſecum circumferentes: Ita aliud vitæ genus non eximit animo ea, quibus grauatur, & perturbatur, hoc eſt, rerum inſcitiam & rationis imperfectionem, ac id vitium quod non poteſt, neque callet recte præſentibus vti. *De tranquillitate animi.*

Vt periculoſior eſt tempeſtas, quæ non ſinit in portum appellere, quam quæ vetat nauigare: Ita grauiores animi motus, qui non ſinunt hominem conſiſtere, ratione perturbata, ſed præcipitem auferunt in tempeſtates. *In moralibus.*

Roterodami: Vt hominem vehementer ægrotum, vel lunæ deliquium, vel ventus aſperior, vel maris deceſſus, aut huiusmodi quæpiam leuis rerum commutatio tollit è medio: Ita animos imbecilles & affectibus corruptos quæuis offenſa perturbat: cum qui firmis ſunt animis, iſtiusmodi non ſentiant. *In Similibus.*

Philonis Iudæi: quemadmodum aurigæ ſubiugalibus nunc remittere habenas, nunc in terga retrahere
runtur impetu, ſolent: Sic vir prudens affe
quibus conſtamus, nunc moderari conſtar
æquanimiter in viam reducit. *In lib. De ſ*

Sicut deterrimus quisque puer odit pr
atque omnem bonum monitorem caſtigatoremq;: Sic affe
amator rectam rationem, gubernare ac præcipere ſolitam.
ſacrificio Abelis & Caini.

Chryſoſtomi: Vt ardente lampade lux vndique diffundi
extincta occupant tenebræ: ideo ait, Nolite ſpiritum exti
Extinguitur, cum oleum deficit, cum vehementior quæd
venti perflat, cum comprehenditur, & in arctum cogitur
nim ignis extinguitur. Comprehenditur à curis ſecularibus,
guitur malis cupiditatibus. Quando olei defectui aquam
dam ſuperaddimus, hoc eſt, cupiditatem iniuſtorum anim
dentem, quomodo iterum poteſt accendi? Vbi hinc migra
cinerem & puluerem referemus, atque fumum denſiorem, q
accuſabit. Vbi fumus eſt, illic neceſſario ignis extinctus. *Hom*
in Ioan.

Sicut oculorum acies pura, & lucida acute omnia intuetu
que etiam in tenuiſſimis deprehendendis corporibus labora
ſi quis malus à capite humor, vel caligo aliqua ad oculum
dit, denſa quidem ante pupillam nebula obiicitur, quæ ne c
quidem corpora videre ſinit: Ita animæ vſu venit, cum om
turbatio quæ eam offenderat, purgata eſt, intentè oppo
mnia proſpicit: verum cum plurimus turbatur affectibus,
mnem illam amittit, vt nihil altum valeat intueri: ſed qua
mum nebula obiecta, & ſomno atque ſegnitie, quæ ad virtu
vitam vtilia ſunt, nulla in his capeſſendis alacritate con
Homil. 1. *in Ioan.*

Sicut planta quidem nuper humi conſita, facilè reuellit
multum vero temporis radicibus firmata non itidem. Et v
cium recenter fundatum à vexantibus facile ſubuertitur, be
firmatum, multa diruere conantibus, præbet negotia. Et
quibus locis multum temporis eſt conuerſata, difficulter
tur. Et ſicut febris ab initio aggreſſa, non magna ſiri laborar
urit; poſtquam autem inualuerit, & flammam extulerit, ian
inducit immedicabilem: etiam ſi quis eis conceſſerit, vt
impleantur, non extinguit, ſed accendit fornacem. Sic & in
accidit affectu, ſi ſe circa primordium in animam noſtram i
tem non prohibuerimus, neque fores occluſerimus, ingre
inſanabilem morbum ſuſceptoribus infert. *Homil.* 80. *d*
tentia.

Si membrum inſanabile, metu, ne reliqua corrumpat,
mus, non quod illud negligamus, ſed vt ſeruemus cætera:
magis in iis qui malè nobis iuncti ſunt, idem faciendum? *Ho*
Ioan.

Vsquequo veluti in pictura imponat quis colores vmb
dam eſt, cum vero flores ipſos quis colorum iunxerit & i
rit, tunc imago efficitur: Tale quiddam erit lex. *Homil.* 17
bræos.

Regem honoramus, & eius purpuram & diadema, quo
ſta ſunt ſigna principatus. Si viderimus eum cum purpura
ab armigeris ſuis conculcari, præfocari, in cuſtodiam mitti
ri, nunquid reueremur tunc purpuram aut diadema: N
pſum ſchema deplorabimus. Non ergo propter canos ve
rari, quando ipſe illos iniurias. Nam & ipſi ſe vlciſci debe
niam ſchema ſplendidum & honorabile confundis. Rex
eſt ſenex, ſi voluerit, & ab eo qui purpuram habet, magis re
dum paſſiones animi vicerit, & velut armigeros ſubiicit
Si vero abſtrahatur & deiiciatur à ſolio, & ſeruus effectu
pecuniæ, ornandi corpus, delitiarum, ebrietatis, iracundiæ
rearum rerum, quali pœna non ſit dignus huiusmodi? *Ho*
Hebræos.

Si qui militarem vitam viuunt, omnibus renuncian
cunque bellum vocauerit, ibi aderunt, & vias incedunt,
cum alacritate ſuſtinent? Multo amplius nos Chriſti
præparatos eſſe oportet, ac diſpoſitos ad bellum paſſio
eſt nunc perſecutio, ſed bellum cupiditatis, iræ, inuidiæ
que paſſionum. Multum bellum per linguam, oculos &c.
Hebræos.

Procopij ſophiſtæ: Quemadmodum qui caput ſerpen
dit, reliquum longum corporis ſyrma necauit: Sic qui
tiorum ſurculos eradicat, etiam cætera quæ inde prouen
ſtulit. Hoc autem nunquam eueniet, niſi poſtibus noſ
fuerit cruor eius qui interfectorem vel occiſorem inte
fariam necantur affectus, ſcilicet primogenitis pereunti
ſtris ianuis in tutum collocatis ob aſperſionem ſanguini
fol. 244.

Marci eremitæ: Quemadmodum fuga in hyem
to dolor eſt corpori & profanatio animæ: Sic affectu
gnatio ſeneſcenti corpori & animæ ſanctificatæ. *De*
tuali.

Maximi monachi: Quemadmodum corpus propter
habetque ad diſciplinam virtutes corporales, quaru
culo reſipiſcit: Non ſecus quoque animus per cogita

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

…pari ratione ad diſciplinam virtutes habet
…affectibus res continens ad meliorem men-
…ritate.

…tia ſolet euenire, ij qui corpora curant, ſa-
…liberos adiumentis quibuſdam ad ſanita-
…facientibus, ſecuros reddunt; illos verò qui iam
…minimè attingunt? Sic ſermo noſter ex parte tantum
…cere poterit, cuſtodiam atque obſeruationem contra
…affectus animi monſtrando, hos verò qui tam illis tenentur
…endo. *De ebrietate.*

…beſtiæ blanda manu permulſæ, leui certamine ſuperan-
…dines, pauores animæ, venefica mala conſuetudine ſo-
…petuo irritamento efferata, eluctabiliora deinde vi ra-
… *Ad Gregorium.*

… *Iuſtiniani patriarchæ*, Quemadmodum qui compe-
…et quo illis libuerit, gradiendi habeant poteſtatem, neceſ-
…è vinculis abſoluantur: Ita ab immoderato ſunt
…affectu quicunque ad Dominum rectis greſſibus ad-
…peroptant. *De ſpirituali animæ reſurrectione.*

… In magno fluctu non ſiſtitur nauis, niſi pondus an-
…alto infixæ vado: Sic in magnis rerum procellis, ſum-
…debet animum cohibere, ne ab affectibus auferatur. *In*
…

…vendum pro nauis magnitudine: Ita cupiditates pro
…ſunt moderandæ. *In Moralibus.*

…iam manſuefacti, etiam ſi auriga non vtatur habenis, ta-
…ſponte rectam pergunt ire viam: Sic affectus à ratione
…domiti & aſſuefacti, nec in ſomnis nec in morbis ſopita
…quam tentant turpe. *In Moralibus.*

…les querimoniæ facilè conquieſcunt: Ita leues cupidita-
…materia facilè ſedantur. *In Moralibus.*

…aſſueſcitne conniueant aut lachrymentur oculi, ne
…: Ita multo magis animus, ne phantaſijs commoueatur.
…*ibus.*

… Quemadmodum tempeſtatis ac pluuiæ ante ipſas notæ
…turæ, amoris, omniumque iſtarum procellarum animos
…ſunt quædam prænuncia. Qui comitiali vitio ſolent
…aduentare valetudinem intelligunt, ſi calor ſumma de-
…certum lumen neruorumque trepidatio eſt, ſi memoria
…caputque verſatur. Solitis itaque remedijs incipientem
…cupant, & odore guſtuque quicquid eſt, quod alienat a-
…pellitur, aut fomentis contra frigus rigoremque pugna-
…parum medicina profecit, vitauerunt turbam, & ſine te-
…ant. *Lib. 3. de ira.*

…llum animal nec mite, nec ferum paret rationi, qua caret:
…affectus.

… *Politiani*: Quemadmodum Tarquinius papauerum
…pita, virga dum ambularet in horto, baculo decuſſit: Sic
…animo validioribus affectibus atque potentioribus po-
…reſiſtendum. *De ira.*

…: Vt homini ſemper adeſt remedium aduerſus ſerpen-
…, nempe ſaliua, qua contacti ceu feruenti perfuſi aqua,
…moriuntur: etiam ſi in fauces penetrauerit: Sic aduer-
…peſtiferas cupiditates præſens remedium ſemper nobi-
…cumferimus, ſi modo nouerimus vti. Id ab animo petatur
… *In ſimilitudinibus.*

… Vt Circes poculis homines ſubitò tansformabantur
…Sic affectus repentè alium reddunt hominem. *In Morali-*
…

…agreſtia ſubnaſcentia in agro, mala quidem ipſa ſunt,
…inſigna felicis atque vberis ſoli, ſi quis excolat: Sic animi
…per ſe mali, arguunt ingenium non malum, ſi accedat re-
…tuo.

…pus non eſt capax voluptatum, niſi bene temperatum:
…non capit veram voluptatem, niſi liber metu, ac cæteris
…

…iora corporis vitia, quæ in vulnus & in tumorem erum-
…animi affectus, qui grauibus curis vitam reddunt mole-
…itium eſt ex aromis omnia nata credere, at non animum
…modum auaritia.

…ceus ad pedis formam torquetur, non contra: Sic vitæ ge-
…que eſt eiuſmodi, cuiuſmodi ſunt animi affectus.

…tra puro haurias vaſe è fonte turbido: Ita non potes alijs
…eſſe, aut rebus obeundis accommodus, niſi purgaueris a-
…malis affectibus.

…inum habet acre, & vapidum, nec vt vinum poteſt reddere,
…rum: Ita Zenoni, τὰ προηγμένα nec bona ſunt nec mala.
…lucernam non ferunt, multò minus ferrent ſolem: Sic qui
…ibus rebus perturbantur, multo magis obſtupeſcunt in
…

…cus ſupinus ac mollis, nihil expellit, quod inciderit, nec po-
…ere: Sic animus vitioſâ præditus verecundiâ nulli peruius
…turpibus affectibus.

¶ Exempla Sacra.

Affectus carnalis exempla: Moyſes filijs Caath propinquis ſuis nullum dedit plauſtrum, &c. *Numer.* 7. *verſ.* 8. 9. Moriturus ſolicitè rogauit Dominum, *Numer.* 27. *verſ.* 15. 16. Ioſua tribui ſuæ paruam dedit portionem, *Ioſuæ*, 17. 14. Eli, 1. *Samuel* 4. *verſ.* 17. 18. Septem filiorum mater, 2. *Mach.* 7. *verſ.* 27. 28. CHRISTVS, *Matth.* 12. 49. 59. *Ioan.* 19. 26. Mater filiorum Zebedæi, *Matth.* 20. 21. Affectus inter ſe contrarij, *Matth.* 28. 8. *Ioan.* 21. 18. *Rom.* 7. *v.* 15. *Galat.* 5. *v.* 17. 1. *Petri.* 2. 6.

¶ Profana Exempla.

Suidas Homerum cæcum putat appellatum: quod affectibus non ſuccumberet. *Gul. Canterus.*

Socrates qui Delphico oraculo ſapientiſſimus omnium iudicatus eſt, nec riſit in tota vita, nec fleuit: quin vno ſemper eodēq; vultu viſus adeo, vt mirum videri poſſit quod eximiam illam animi temperiem, neque nuptialis lætitia variare potuit, neque triſtitia illius diei quo venenum hauſit. *Laertius libro ſecundo, cap.* 5.

In Phocione Athenienſi idem oris habitus ſemper obſeruatus eſt, non ridere, non flere quiſquam eum temerè vidit: tanta in eo fuit obſeruantia decori. *Sabellicus libro quarto, capite decimo, ex Plutarcho.*

Heraclius Epheſius & Diogenes Cynicus philoſophi nihil vnquam de rigore animi remiſerunt, calcatisque turbinibus fortuitorum, aduerſus omnem dolorem & miſeriam vniformi durauere propoſito. *Solinus cap.* 4. *& Laertius.*

Themiſtocles Athenienſis, filium ſuum, quem mater adamabat, atque in delicijs habebat plurimum omnium Græcorum poſſe, colligebat hunc in modum: Athenienſes, inquit, dominantur Græcis, ego Athenienſibus, mihi mater, matri filius. *Plutarh. in Græc. apoph.*

Quum Pyrrhoni Elienſi philoſopho obiurganti ſororem Philiſtam, quidam obijceret, quod oblitus eſſet ſuæ profeſſionis (docebat enim, omnia eſſe indifferentia) ſic eluſit: Non enim, inquit, in muliercula declarabitur indifferentia. *Laertius libro nono, capite vndecimo.*

Cleon quum Reipubl. adminiſtrationem capeſſere deſtinaſſet, teſtatus eſt, ſe iam omnium amicitiarum vincula velle ſoluere, quod amici plerunque obſtarent, ne liceret vbique rectum tenere clauum. *Eraſ. lib.* 6. *apoph. ex Plut.*

Alexander, Quum peritum ex Indis ſagittarium cepiſſet in fuga, qui per annulum ſagittam mittere diceretur, voluit vt artis ſuæ ſpecimen ederet. Recuſantem autem iratus occidi iuſſit. Verum cum iam duceretur ad mortem, dixit ſagittarius, ſe multis iam annis non exercuiſſe artem ſuam eoque timuiſſe ne erraret. Id vbi delatum eſt ad regem, quod ignominiæ metu recuſaſſet, admiratus ingenium ambitioſum, dimiſit illum donatum: eo quod mortem oppetere maluiſſet, quam fama ſua videri indignus. Apparet autem ex hac hiſtoria nos affectus noſtros etiam amare in alijs. Alexander enim cum ſemper ambitioſus & gloriæ appetens fuerit, ſimilem affectum in ſagittario probauit. *Vide Plut. in regum & imp. apoph.*

Alexandro Macedonum regi pirata quidam captus, & ad ipſum adductus, rogatusque quare auderet infeſta reddere maria, paucis reſpondit: Ego cum vnica nauicula pirata nominor, tu cum idem facias magna claſſe, rex appellaris. Quo dicto Alexander motus, ipſum ſtatim dimiſit. *Plutarchus in vita Alexandri.*

Ageſilaus, Illud ſibi cum primis gloriæ ducere ſolebat, quod rex cum eſſet, cæterisque conſilio proſpiceret, nihilo ſecius in laboribus obeundis nemini cederet, quodque ſibi imperaret, ſuique (vt ita loquar) rex eſſet, id pulchrius eſſe iudicabat, quàm quod regnum obtineret in alios. *Plutarchus in apophthegmatibus Laconicis.*

M. Antonius Verus, Iamiam moriturus, cum ſuos ad grabbatum ſtare, dolere, atque angi videret: Humanum eſt, inquit, humanis caſibus ingemiſcere: multoque magis, miſericordiam prouocare, quæ oculis vſurpantur. Senſit autem hominem non lignum aut lapidem eſſe, qui nullis rebus afficiatur, ſed animal, quod affectibus miſericordiæ tangatur, & compatiatur etiam. *Herodianus lib.* 1.

Socrates quum poſt ſudorem è palæſtra collectum videret alios ad potum confugere, vt ſitim explerent, ipſe bibere ſolus noluit, Verum interrogatus, cur bibere nollet? Ne conſueſcam, inquit, affectibus. *Laert. in eius vita.*

¶ Hieroglyphica.

Philoſophi antiquiores, quique doctrinam eorum ſecuti ſunt, pedes pro contempſiſſima parte ponunt, eſſeque in anima pedes affectus voluptarios, venereæ mollitudini mancipatos. *Pier. Val lib.* 35. *pag.* 338.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN